

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Габриела Белова – Ганева - вътрешен член на научно жури в процедура за присъждане на образователна и научна степен „доктор” на основание Заповед № 526 от 27 февруари 2015 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски”

с кандидат Вероника Гошева Стоилова – докторант на самостоятелна подготовка в научна област 3.6 Право, научна специалност „Международно право и международни отношения” с дисертационен труд на тема:

„ДОКТРИНАТА ЗА ХУМАНИТАРНАТА ИНТЕРВЕНЦИЯ В СЪВРЕМЕННАТА ПОЛИТИЧЕСКА ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ”

I. Обща оценка на кандидата

Вероника Гошева Стоилова е родена на 5 октомври 1984 година в гр. Благоевград. Средното си образование завършва в Средно общообразователно училище с изучаване на чужди езици „Св. Климент Охридски”, Благоевград, с разширено изучаване на руски език. Завършва специалност „Международни отношения” в ЮЗУ „Неофит Рилски” (ОКС „бакалавър” през 2007 г. и ОКС „магистър” през 2009 г.). Още в студентските си години представя университета в престижната международна студентска програма „Модел на ООН” в гр. Санкт Петербург, Русия. През октомври 2007 г., след провеждане на конкурс, е назначена за главен специалист в Европейския документационен център към Правно-историческия факултет. През януари 2009 г. е назначена като специалист-проекти в отдел „Научни проекти” на Югозападния университет „Неофит Рилски”-Благоевград. Представява Югозападния университет „Неофит Рилски”- Благоевград по въпросите на Болонския процес през периода 2008 – 2010 г. След успешно издържан конкурс, от м. октомври 2010 г. е назначена за редовен асистент към катедрата по „Международно право и международни отношения” в Правно-историческия факултет. Вероника Стоилова води семинарни занятия по различни учебни дисциплини в специалностите „Международни отношения”, „Европеистика”, „Публична администрация”.

През 2011 г. участва в програма ERASMUS IP. on “Cold War and Society – Inventing a Common Past” на Университета във Виена, проведена в Будапеща, Унгария.

С оглед на широките си научни интереси и отлична преподавателска работа през 2012 г. Вероника Стоилова е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Международно право и международни отношения”.

През периода 2007 – 2014 г. докторантката участва в редица престижни национални и международни научни конференции.

Представява Република България в създадената през 2012 г. от Европейската комисия Пан-европейска работна група на Европейските документационни центрове „Предизвикателства пред работата на Европейските документационни центрове през XXI век”. Съавтор е в изданията от Европейската комисия каталог, посветен на същата тема.

През 2013 г. провежда едномесечен стаж в Европейския парламент в Брюксел.

Активно участва в разработването на редица проекти по национални и международни програми и е участник в научните колективи на седем научно-изследователски проекта. Включва се като академичен наставник по проект „Студентски практики” на МОН. Вероника Стоилова владее английски и руски език, ползва немски език.

Член е на редакционната колегия на списание „Международна политика”, издание на Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”.

Вероника Стоилова е автор на множество публикации още от студентските си години, включително и в авторитетното международно списание на Виенския университет „Zeitgeschichte”.

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси на представената за участие в конкурса творческа продукция

Разработеният от докторантката на самостоятелна подготовка Вероника Гошева Стоилова дисертационен труд, на тема: **„Доктрината за хуманитарната интервенция в съвременната политическа действителност”**, изследва актуален и изключително важен за международното право и международните отношения научен проблем. Това се потвърждава от анализа на различните подходи за изясняване на същността на понятието хуманитарна интервенция и неговото политологично и международноправно естество. Направен е опит за изследване на баланса между два от основните принципи на международното право - защита на правата на човека и ненамеса във вътрешните работи на други държави, като при това е анализиран и принципът за забрана на употреба на сила, с изключение на случаите в Чл. 51 от Устава на ООН и Глава VII от Устава на ООН. Формулираната тема предполага интердисциплинарния характер на изследването, съчетаващ познания в областта на политологията, международните отношения, международното публично право и неговите отрасли като международното хуманитарно право и въпросите, свързани със защита на правата на човека. Всичко това от своя страна предопределя и дисертационността на представеното изследване. В представения дисертационен труд е подчертано, че понастоящем ролята на хуманитарната интервенция като възможен подход в международните отношения следва да се разглежда като крайна мярка, свързана с два ключови проблема: защита на правата на човека и правомерната употреба на въоръжена сила в международните отношения. Направеният от докторантката анализ логично води до заключението, че провеждането на въоръжени операции под „хуманитарен” предлог срещу отделни държави, въпреки тяхната нелегитимност, все още се извършва като се заобикаля ООН, а понякога дори с позоваване именно на липсата на ясни указания в Устава на Организацията.

Актуалността на темата се обуславя и от наличието на ограничен брой задълбочени самостоятелни изследвания, поставящи акцент върху определянето на мястото и ролята на доктрината за хуманитарната интервенция в съвременните международни отношения.

Като научна новост следва да се подчертае, че това е едно от малкото на брой изследвания в българската научна литература, в което се поставя силен акцент върху изясняването на международноправните аспекти на употребата на сила с хуманитарна цел в международните отношения. Освен това анализът на новите заплахи пред международния мир и сигурност, свързани с прехода от конвенционална към асиметрична и хибридна война, допринася за формулирането на изводи, важни за определянето на по-широкия обхват на изследвания въпрос.

Използваните методологически похвати са разнообразни. Употребата им подчертава доброто познаване на изследваната проблематика, което е необходимо за достоверността и задълбочеността на представените изводи и заключения от страна на автора. С оригиналност се отличава и приложението нестандартен интердисциплинарен научно-изследователски подход.

Дисертационният труд е в обем от 229 страници. Състои се от увод, три глави, заключение и библиографска справка. Литературните източници съдържат 208 заглавия на български, английски и руски език, както и официални електронни страници в Интернет на международните организации, които имат отношение към темата. Положително впечатление прави богатият научен апарат, направени са общо 274 бележки под линия. Намирам този обем за достатъчен за постигането на научноизследователските задачи. Структурата на труда съдържа задължителните елементи – увод, изложение и заключение – с което са изпълнени законовите изисквания.

В увода се засягат основните проблеми, предмет на изследването, формулира се изследователската задача, очертава се методологията на изследването и се представя структурата на анализа и накратко авторовата теза. Изложението представлява разгърнато и задълбочено изпълнение на научно-изследователските задачи. То съдържа ясни, макар и понякога не непременно съвсем еднозначно формулирани авторски тези. Заключение обобщава изложените и доказани авторски твърдения и завършва с ясни и уместно формулирани заключения. Считам, че поставените научноизследователски задачи, свързани с анализа на хуманитарната интервенция, правната рамка, свързана с осъществяването, историческите прецеденти, поставящи акцент върху новите заплахи за международния мир и сигурност в контекста на доктрината за хуманитарната интервенция, са изпълнени и позволяват да се формулират ясни изводи, определящи по-широкия обхват на изследвания въпрос като водещ международен проблем.

Глава първа е посветена на хуманитарната интервенция като реално съществуващо явление. Подробно са анализирани дефиницията на понятието, историческото му развитие както и предпоставките за утвърждаването на доктрината за хуманитарната интервенция в съвременната политическа действителност. В този смисъл докторантката подчертава, че идеята за хуманитарна интервенция и по-точно, нейният прототип *just war*, е добре позната на обичайното международното право още от Средновековието, но договорното международно право след 1928 г. и особено след приемането на Устава на ООН на практика не я приема.

В първата глава намират място не само въоръжената, но и съответните форми на невооръжена хуманитарна интервенция. Интерес представляват и т. нар. интелигентни санкции, дискусиите около които са анализирани и представени от докторантката по оригинален начин. На стр. 41 от дисертационния труд е направено заключението, че *„негативните по-скоро за цивилното население, отколкото за съответния режим последици, предполагат, че икономическите санкции и ембаргото вероятно няма да бъдат предпочитан инструмент за интервенция в бъдеще независимо, че те и в момента се прилагат по отношение на Руската федерация, Иран и други държави. Международното наказателно преследване също е разгледано като форма на невооръжена интервенция.*

С оригиналност впечатлява и анализът на хуманитарната интервенция през призмата на съвременното международно право, както и типологизацията на проведените операции в периода след Студената война, които имат отношение към развитието на доктрината за хуманитарната интервенция.

Глава втора е озаглавена „Предпоставки за възникването на въоръжената хуманитарна интервенция”. Докторантката поставя акцент върху международноправните аспекти при опита за осъществяването, както и върху съществуващите ограничения за въоръжената хуманитарна интервенция, свързани с основните принципи на международното право като суверенитет, ненамеса във вътрешните работи на други държави, забраната за употреба на сила и др. Разгледани са стратегическата визия и цели, свързани с употребата на сила с хуманитарна цел и са анализирани принципите на мироопазване и налагане на мира, както и твърдото мироопазване (*Robust peacekeeping*). Направен е изводът, че международната общност все още не разполага с международноправна рамка от актове, въз основа на които да се вземе обективно решение за приложимостта на интервенцията като механизъм за реакция с хуманитарна цел. В този смисъл подробно се изследват въоръжените и принудителни действия в съответствие с международното хуманитарно право, правните аспекти при осъществяването на хуманитарна интервенция в съответствие с Устава на ООН, както и действията с хуманитарна цел, извършени извън разпоредбите на Устава на ООН. Съвсем логично докторантката прави заключението, че *„хуманитарната интервенция не*

попада в нито едно от изключенията, посочени в УООН, поради което употребата на сила по хуманитарни съображения е в пълно противоречие с международното право". По този начин съвсем ясна става и авторовата позиция относно разглеждания проблем.

Глава трета поставя на преден план два изключително актуални за съвременната политическа действителност въпроса - концепцията „отговорност за защита” и понятието „хибридна война” в контекста на доктрината за хуманитарната интервенция, които по своята същност характеризират новите предизвикателства пред сигурността. Авторът застъпва становището, че отговорността за защита е много по-широко понятие и представлява кулминацията на стремежа за решаване на противоречията, свързани с хуманитарната интервенция. В последната глава на дисертацията докторантката изследва и анализира еволюцията на понятието от обикновена идея до единодушно потвърдена концепция. В този смисъл тя подчертава, че липсата на правна уредба на понятието „отговорност за защита” предизвиква интензивен дебат относно съдържанието и приложимостта му в съвременната политическа действителност и обобщава, че воденето на войни за защита на правата на човека следва да остане изключение, до което се прибегва само в извънредни ситуации.

В дисертацията е направен опит да се дефинира и понятието за „хибридна война”. Докторантката с основание подчертава извода, че невъзможността да се формулират изцяло заплахите за сигурността е причината за липса на ясна дефиниция на понятието. Освен това тя успява аргументирано да докаже, че размитата граница между мира и войната е причината хибридните методи на война да засегнат както принципа на държавния суверенитет, така и глобалния мир, тъй като съществува реална опасност хибридният конфликт да се интернационализира и задълбочи чрез включване на терористичния елемент в него.

Заключението съдържа констатацията за изпълнението на поставените научно-изследователски задачи, които, от гледна точка на заявената теза, могат да се определят като успешни.

Приносите на разработения от докторантката дисертационен труд могат да бъдат обобщени както следва:

- Актуалност и дисертабилност на темата.
- Систематичност и пълнота на изложението, които обхващат цялата проблематика на изследваната материя съобразно формулираната тема.
- Значимост и добро познаване на третираната проблематика, задълбочен анализ на използваната научна литература и свързаната с темата международноправна доктрина. Посредством използването на сравнителноправния анализ в дисертацията се доказва, че развитието на доктрината за хуманитарната интервенция в съвременната политическа действителност предполага по-широк обхват на

изследвания въпрос като водещ международен проблем, който изисква общи действия и подход за своето решение и по-нататъшно устойчиво регулиране.

- Задълбочено е разкрита спецификата на понятията за „хуманитарна интервенция“, „отговорност за защита“ и „хибридна война“ и е направен анализ на компонентите и същностните им характеристики.
- Дисертационното изследване се отличава с анализ на еволюцията в правната интерпретация на такива традиционни понятия като суверенитет, ненамеса, забрана за употреба на сила в контекста на доктрината за хуманитарната интервенция.
- Изследвани са взаимните влияния между действията на международната общност, предприемани с хуманитарна цел и телевизионното отразяване на въоръжени конфликти („ефектът CNN“).
- Анализирани и систематизирани са съвременните предизвикателства пред международното право при отчитане на въздействието на асиметричните международни конфликти върху поддържането на международния мир и сигурност в контекста на доктрината за хуманитарната интервенция.
- Хуманитарната интервенция е разгледана през призмата на съвременното международно публично право посредством метода на политологичната типологизация, използван във връзка с проведените хуманитарни интервенции в периода след Студената война.
- Критичност и прогностичност на изводите и заключенията. Дисертационният труд се отличава с критично отношение към практиката, свързана с провеждането на въоръжени операции под „хуманитарен“ предлог срещу отделни държави, въпреки тяхната незаконосъобразност и при заобикаляне на ООН, а понякога дори с позоваване именно на липсата на ясни указания в Устава на Организацията. В тази връзка е важно да се подчертае необходимостта от подобряване на работата на институциите на ООН, съобразена със съвременното състояние на международните отношения, промяна в нормативния ред, регулиращ подобен вид действия, както и приемането на нови международни актове, строго регламентиращи провеждането на такива операции. От съществено значение е предлагането на по-ясни механизми за прилагане на принципа „отговорност за защита“ (Responsibility to Protect), както и на други принципи на международното право.
- Добър стил и богат език на изложението. Много добро владение на понятийния апарат.
- Изразяване на собствено отношение и мнение.

III. Критични бележки и препоръки

Към докторанта могат най-добронамерено да се направят някои принципни бележки, които е необходимо да съобрази в по-нататъшното си развитие. Като препоръка мога да предложа в следващите изследвания да насочи вниманието си върху по-задълбоченото изследване на формите на хибридната война като част от съвременните асиметрични предизвикателства пред международния мир и сигурност.

Посочените критични бележки целят единствено да подпомогнат автора в случай, че той реши да продължи творческите си усилия в тази проблематика и не поставят под съмнение общото добро качество на предложения за защита дисертационен труд.

IV. Заключение

Докторантът Вероника Стоилова изследва значими въпроси, демонстрира умение да аргументира изводите по редица проблеми, свързани с доктрината за хуманитарната интервенция, което дава основание да се изтъкне, че тя притежава необходимите теоретични знания и умения за самостоятелна научно-изследователска дейност.

На основание на изложените в рецензията факти, смятам, че представеният дисертационен труд отговаря на всички законови изисквания, съдържащи се в ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски“, за придобиване на научна и образователна степен „доктор“ в „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.6 „Право“, научна специалност „Международно право и международни отношения“. Видно от хода на процедурата и представените материали, следва да се приеме, че са изпълнени и формалните изисквания относно вид, обем, оформление и съдържание на дисертационния труд. Представеният дисертационен труд представлява научно изследване, което се характеризира с висока степен на актуалност и съдържа научни резултати, които представляват оригинален принос в правната наука.

В качеството ми на член на научното жури давам **положителна оценка** на дисертационния труд на **Вероника Гошева Стоилова** за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в откритата процедура за публична защита и изразявам мнение, че трудът се явява необходимата основа за **присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в направление 3.6 Право, специалност „Международно право и международни отношения“**.

6.04.2015 г.

Рецензент:

(проф. д-р Габриела Белова-Ганева)